

שלא כציור, שהצייר בונה ע"י כתב יד ציורי מיחידותיו היסודיות ביותר, מהווה הצילום תהליך בחירה מעיקרו. להוציא ניסיונות מעברתיים, שבהם מושגת התוצאה ע"י פעולה למישרין על נייר ההדפסה או הנגיב, שלא בדרך המצלמה - הרי השאלה העיקרית העומדת לפני הצלם היא בערך: "מה עלי לצלם כדי להביע את אשר בלבי?" כמובן שלשאלה זו קודמות כמה שאלות טכניות-מקצועיות יותר, מסוג "איך עלי לצלם כדי להשיג תוצאה זו או אחרת?" ושאלות דומות, שלמעשה אינן צריכות להופיע אצל צלם-אמן מקצועי.

לאמיתו של דבר, מנוסחת השאלה העיקרית רק לעיתים רחוקות בצורה מדויקת, וברוב המקרים תופס עצם זה או אחר, או אירוע מסוים, את תשומת לבו של הצלם המחליט לצלמו. כאשר אירוע כזה מזדקר לעין הצלם, עושה הצלם תוך כדי צילום (או אפילו תוך כדי החלטה לצלם) את הבחירה. תהליך בחירה זה הוא תוצאה מגישתו האסתטית התרבותית, ואפילו האתית, של הצלם, ובאמצעותו משתקף אופיו האישי. ואמנם אצל צלמים-אמנים אפשר למצוא לעיתים תפיסה אישית המגיעה, במקרים בודדים, אף לגיבוש סגנון אישי ייחודי. סגנון אישי כזה הוא קשה מאוד להשיג במדיום הצילום, התלוי כל כך בבחירה שגם היא מוגבלת מטבעה.

אם לדון על מושגי הצלמים בארץ על פי 'השנתון הישראלי הראשון', הרי שהצלם הישראלי (ולא הישראלי בלבד) הגיע רק עתה לדיון בבעיות שהעסיקו את הצייר האירופי בשלהי המאה ה-19. רק לעיתים רחוקות, אפשר למצוא בצילומים חיפושים בעלי תודעה צורנית אמיתית. ברוב רובם של התצלומים מוסר הצלם "צד אנושי", שהוא מעין רפורטאז'ה, סימבוליקה ואיפיון פשוטים והרבה מאוד קוריוזים לשמם. אין רע בכל אלה, ולרוב התצלומים מעניינים כשלעצמם, אך הצילום התובע שם של אמנות, אין להניח שיוכל להתעלם מהעובדה שהוא אמנות ויזואלית וחוקיה של זו חלים גם עליו. בשנתון משתתפים 75 צלמים המיוצגים ע"י 146 תצלומים שונים. עורך השנתון, הצלם פטר מירום, איש חולתה, ערך את השנתון לפי הקווים המקובלים בשנתוני הצילום האמריקאיים. לאמיתו של דבר, אם יוסרו הסימנים העבריים מעל השער ובמקומם ייכתבו סימנים לטיניים, אי אפשר יהיה להבדיל בין השנתון הישראלי לדומהו האמריקאי. בלי לנסות לדון אם אמנם קיים בכלל משהו הנקרא "צילום ישראלי", ואם רצוי שלשנתון ישראלי יהיה גוון לוקאלי מיוחד, נוכל לומר שבשנתון זה אפשר למצוא רמה שאינה נופלת מרמת רוב השנתונים הבינלאומיים. אם תיערך השוואה בין המבחר העצום והאפשרויות החומריות העומדים לפני עורך אמריקני, ובין אפשרויותיו של העורך הישראלי, הרי שאי אפשר שלא לציין את השנתון הישראלי כמוצלח ביותר. אך אם מתעלמים (במידה שיותר בכלל להתעלם מגורמים ראשונים במעלה כאלה) מהמבחר ודנים ברמה אמנותית בלבד, הרי אפשר למצוא בשנתון הישראלי הרבה צילומי קוריוז, רפורטאז'ה, ריאליזם סוציאליסטי (בצילום הוא עדיין קיים כגישה), ותצלומים

סנטימנטליים-נוסטלגיים, בעוד שהתצלומים האמנותיים מבחינה צורנית מעמיקה יותר לוקים בחסר.

בין התצלומים המעטים שהצד הצורני (הכוונה לא רק לקומפוזיציה הכללית) הובא בהם בצורה נאותה, כדאי להזכיר את צילומו הנאה של דניאל רוזנבלום "חולות", את צילומו של מיכה האן (64) ואת צילומו הבנוי טוב של מרטין קורץ (82). כמה צלמים הגיעו לסף הצילום הצורני השלם, אך לא עמדו בניסיון ולא התאפקו מלהכניס לתצלום אלמנטים "זרים" כגון דמויות האדם בתצלומים של מרים שמיר ויוסף כספי (137). בין תצלומי האיפיון וה"רגע האנושי" בולטים אלה של ורנר בראון (123), יהודה זעירא (74), מרטין קורץ (54, 67) דניאל רוזנבלום (68), בוריס כרמי (44, 61), אם להזכיר בודדים בלבד. כמה מהצילומים היפים ביותר בשנתון טבועים בחותם ההומור וההפתעה כמו צילומיהם של ורנר בראון (110), בעל האווירה הכמעט סוריאליסטית ושל מרטין קורץ בעל ההומור המעודן, וראויים להיכלל בכל קובץ טוב של צילומים.

אם לסכם את הופעת השנתון הישראלי הראשון לצילום, הרי שאפשר לברך על ניסיון מוצלח ולקוות שבשנתון הבא יושם דגש חזק יותר על הצד הצורני של הצילומים הנבחרים.

*שנתון ישראלי לאמנות הצילום א', העורך: פטר מירום, הוצאת "אגם", חולתה